

Pootsis avati i-punkt

Tõstamaa valla turismiarendaja Kristiina Lepik sel suvel puhkuseks mahti ei saa, küll aga muretseb vallakülaliste puhkuse eest. Foto: Ülle Tamme

Alates esmaspäevast on endises Pootsi koolimajas avatud Tõstamaa valla esimene I-punkt. Valla projekti-juhi Kristiina Lepiku sõnul on infopunkt avatud kella üheksast poole viieni kõigil suvekuudel. Iga algus on raske ja tänavu jäädi avamisega hilja peale, sest ikka oli veel midagi teha ja korraldada. Esiialgu tuleb tasapisi reisi-jaid teavitada, hea kui tee äärde ka reklaamid üles saaks, muretseb Kristiina. Sisekujundus on looduslähedane, sellega rõhutatakse, et ollakse Kihnu Väina Merepargi territooriumil. Välja on pandud hulgaliselt tutvustavaid materjale kohalike turismiobjektide ja looduse kohta. Teavet saab ka

kõikvõimalike transpordivahendite liikumise kohta. Samuti tahetakse edaspidi aktiivselt kohalikku käsitööd näidata ja müüa. Nii et kes käsitöömeistritest asjast huvitatud, võtku aga ühendust. Tõstamaalasena tahaks Kristiina arendada sihtkoha turismi ning kogu valla turismindusest luua ühtne tervik. Seni on ta ametis olnud pool aastat ja tööpuudust karta pole. Natuke tunneb infopunkti eestvedaja end ka laristajana, sest ikka jälle tuleb vallavanemalt raha nuiata. Ent asi on seda väärt ja tibusid loetakse ju alles sügisel.

TT

TÄNA LEHES:

Juhtkiri lk. 2

Õnnela on Tõstamaal oma õnne leidnud lk. 2

Villa saladus ja ilu lk. 3

Vallavolikogu istung lk. 4

112 ja Politsei lk. 4

IX Tõstamaa Valla-päevad lk. 4

Tõhela käsitööringi naiste tegemised lk. 5

Ootamatu kohtumine lk. 5

Ülevaade Tõstamaa turismiettevõtete külastusest lk. 6-7

Tarvilik konnakasvatuse kõrede heaks lk. 8-9

Järjejutt:
Niinepõlma Kaarup II lk. 10

Seliste Külapäev lk. 11

Kuhu minna lk. 11

Tsirkusestudio Tõstamaal lk. 11

JUHTKIRI

Oh, kuidas sai talvel suvekest oodatud ning juba nädal ei ole õhtuti tuppa jope järgi lipata vaja. Ise ei jõua ära imestada, kuidas aeg tõttab iga aastaga aina kiiremini, nii et kohe peale jaani ongi pime väljas. Teine osa aastast nii kiiresti ei lähe, sest valgust ja sooja ootad ju rohkem ja ootajal aeg pikk. Lõpuks on suvi käes ja hingel peaks kerge olema, ometi matavad kohustused selle rõõmu ja ilusa aja enda alla. Eelmisel suvel sain ühe ujumiskorra kirja, kuigi elan mere keskel. Ikka on vaja tohututes kogustes majapidamistöid teha. Tegelikult ootan ju suve ikka sellepärast, et paadiga merel loksuda ja valgeid pilvetupse taevas imetleda, lebada lihtsalt maakamaraal ja lasta looduse häält ja lõhna endasse imetleda, imetleda igaõhtuseid värvilisi loojanguid ja mõnikord ka päikesetõuse. Kohustusiks võiks ju ka natuke olla, aga mitte süle ja seljaga. Nüüd siis tuletasin endale jälle kord meelde, et elamise mõnu võiks ka olla ja luban, et võtan pool tundi ööpäevas ainult endale ja söidan juba järgmisel nädalal uusi maid ja rahvaid avastama - hakkam puhkama.

Tundke teiegi suvest ja puhkamisest mõnu!

Ülle Tamm

Õnnela on Tõstamaal oma õnne leidnud

Manilaiu laulupidu oli jälle täies hoos. Naised levisid triibuliste seelikutega ja mehed istusid eemal vilus ning lasid õlled ihu jahutada. Laulu ja pillimängu eest kandis hoolt jälle Õnnela. Kolm aastat on ta olnud selle peo eestvedajaks ja sama kaua ka valla kultuurijuhi ametit pidanud. Avaliku elu tegelane nagu ta ise ütleb.

Kui Õnnela Tõstamaale tuli, töötas kultuurimajas ainult üks kõlar. Nüüdseks on tehnika viimase peal ja selle eest tuleb küll tänada vallavalitsust.

Mereäärsed inimesed on avatumad ja aktiivsemad, arvab Õnnela. Helistatakse ja pakutakse palju igasuguseid ideid ja nõnda ei saa kultuurijuhi töö ilmaski otsa. Sebid, aitad ning kirjutad projekte ja mängid palju igasugust muusikat.

Praegu teeb elu kultuurimajas raskeks see, et maja on kogu aeg pilgeni rahvast täis. Korraga on majas korvpall, puhkpill, näitering, bänd, maja aga kostab koledasti läbi ja nõnda pole päris mõnus kellelgi. Aga meie ei kakle, leiame lahenduse ja proov-

ime sõbralikult hakkama saada.

Õnnela unistab, kultuurimaja teisest korrusest ja muusikakoolist, sest noorte hulgas on suur huvi kitarriga ja üldse pillimängu vastu. Kui ühel päeval valmib spordihoone, võiks kultuurimaja saali tervenisti teatri ja kontserdisaaliks sätida. Tahaks siia Tõstamaale natuke profimat kultuuri tuua, see oleks areng, arvab Õnnela, siis peaks pensionini vastu küll, sest siin on ju hea, rahulik ja õnnelik elada.

Sellele aasta jaanipidu pidas Õnnela võimsaks. Tänavuseks rammumeheks valiti Üllar Maruse ning köieveos jäid peale kogunud merekarud ja muidugi nagisesid sõnjalaõie otsimisest kõik ümbruskonna võsad, lisab ta lustakalt.

Ülle Tamm

Manijal on Õnnela pilli mitmeid kordi mängimas käinud, aga saart ennast ei olegi näinud, sest külakeskusest kaugemale pole jõudnud. Lähiajal lubab ta aga kindlasti saarele ühe matkapäeva teha.

Foto: Ülle Tamm

TOIMETUS

Toimetaja Ülle Tamm Tel. 505 5340 Küljendaja Merike Tamm, Internet: www.parnumaa.ee/tostamaa/tt Saatke meile oma jutte ja fotosid aadressil leht@tostamaa.ee

Levi: Tõstamaa PMÜ kauplus, Seliste Jaani pood, Pootsi pood, Tõhela raamatukogu, Tõstamaa bensiinjääm, Lao pood Trükikoda Hansaprint Tiraaz: 600tk

Nõelviltimisega saab tõeliselt toredaid villamaale valmistada. Foto Anu Randmaa

Villa saladus ja ilu

27. – 30. Juunil toimus Suti rannas Paide Huvikeskuse õpilaste kunstilaager.

Ürituse tulinõelamiseks eestvedajaks oli Tõstamaa keskkooli vilistlane ja praegune Paide Huvikeskuse käsitöö ja tarbekunsti õpetaja Anu Randmaa.

Osalejad jagunesid kahte rühma: üks rühm tegeles puhtalt kunstiga (maalimine) ja teine rühm käsitööga. Viimasena mainitud oli seekord suunatud lambavilla töötlemise ja kasutamise ajaloole ning kaasaegsele tarbimisele.

Esimesel laagripäeval tutvustas kohalik lambakasvataja Tiina Paap lühidalt lambakasvatuse ja tõuaretuse ajalugu. Seejärel demonstreeriti lambapügamist. Saadud vill kingiti meile edasiseks töötlemiseks. Laagrisse jõudes panime villad likku ja siirdusime värvmadara juuri otsima, mida kavatsesime kasutada villa ja lõnga värvimiseks. Värvmadara juured on väga peenikesed ning vajaliku koguse kokkusaamne üsna vaevuline. Tänu laste erakordsele tublidusele oli töö tulemusrikas.

Peale maitsvat lõuna-

sööki (kokkadeks Mesike ja Astri) hakkasime villa pesema. Üllatas jällegi laste usinus ja entusiasm – keegi ei eputanud lambahigi järgi haisva villaga tegelemisel. Pesemine õnnestus ilma igasuguste sünteetiliste pesemisvahenditeta – küllap oli Tiina meile ka hea villa annetanud. Vill kuivama ja õhtusööki tuntuks headuse. Toiduportsu suuruse määras iga laagrilise mahutavus ja maitse oli superhea.

Teisel päeval võtsime kursi Manijale.

Manija päeva alustasime lühimatkaga, mille käigus tutvusime saare omapärase taimestikuga. Seejärel asusime villa lõnga kogutud taimedega värvima. Samal ajal kui “värvipotid” keesid, kasutasime ooteaega nõelviltimiseks. See on maruvahva tehnika, mida on raske kirjeldada, aga tulemuseks on tõelised “villamaalid”. Imetlesin Anu suurepärase juhendamisoskust. Tal jätkus toetavaid sõnu ja näpunäiteid igale lapsele. Peale turismitalu perenaise Ülle pakutud lõunasööki kogusime puuokstele kuivama pandud villa- ja lõngavihid kokku ning asusime tagasiteele. Vahepeal oli ilm üsna tuuliseks kiskunud ja

“Aul” kiikus päris tugevasti – laste hulgas tekitas laine- tuse rõõmsa elevuse.

Kolmandal päeval hakkasime villa kraasima ja heiet ketrama. Iga osaleja sai ka ise vokki proovida, mis õnnestus paremini lõnga korrumtamisel. Panime üles ka väikese näituse värvitud lõngadest kootud sokkidest ja nõelviltimise- tööddest.

Õhtupoolikul võeti ette pikk ja vaevarikas märgviltimise töö. Iga laps pidi joonistama kavandi valmistatava eseme jaoks. Populaarsemateks olid käekotid

ja mütsid. Kasutati värvilist villa, mida hakati vee ja seebivahu abil vahutama. (st. kätega hõõruma). Töö kestis mitu tundi, aga tulemused olid imetlusväärsed.

Neljandal päeval viimistleti valmistatud töid ja tehti ettevalmistus koju sõiduks.

Kokkuvõtteks võib öelda, et see oli väga huvitav ja õpetlik laager. Arvatavasti on igal lapsel kodustele palju pajatada villapäevadest ja uhkustada omavalmistatud töödega.

Efeline

II RAHVARÕIVALAAGER TÕSTAMAAL

■ 5. – 7. august 2005

Oodatud on kõik rahvarõivategijad ja -huvilised!
Kavas töö ja puhkus käsikäes.

Saabumine reedel kell 14.00

Töötoad laupäeval:
Viltimine, taimedega värvimine, niplispits, tikkimine, kõlavöö, säärepaelad, kirivöö

Loengud etnograaf Reet

Piirilt: Laupäeval: Pott- ja kabimütsid, lisandid rahvarõivaste juures; Pühapäeval: Pärnumaa ja Tõstamaa rõivad

Väljasõidud: Manilaiule, Matsi randa

Lõpetamine:

pühapäeval kell 13.30

Majutus õpilaskodus: ühe öö hind kuni 75.-, toitlustamine kokku ~ 180.-, sõit Manilaiule ~ 30.-

Vajalikest töövahenditest ja materjalidest räägime registreerumisel.

Majutuse ja töötubade sujuvaks korraldamiseks on vajalik eelnev registreerumine
Palume seda teha hiljemalt 30. juuliks telefonil:

Anu Randmaa: 56682283
AnuRandmaa@hotmail.ee

HOIATUS

□ Käes on kõva heina tegemise aeg. Talumeestele tahaks südamele panna, et traktoritel ikka sädeme püüdjad küljes oleks ja suitsu tegemine heinavaalust või heinakünnist võimalikult kaugele jääks. Ilusat õnnetustevaest suve kõigile!

112 ja POLITSEI

□ Jaanipäeval ehk siis 24.06.05. kell 23:55 sai Lääne-Eesti häirekeskus teate heina põlengust Seliste külas. Päästjate kohale jõudes selgus, et jaanituld pidanud Seliste rahvale külla tulnud Manija meestel, ühest lõkkest vähe olnud. Nii nad otsustanud enda soojenduseks lähedal asunud väikesele heinakuuhjale tule otsa panna. Õnneks tuli suuremat kahju ei tekitanud, kuna heinakuhi oli väike ja põles kähku ära. Kas sellest "suurest tulest" manija-pojad ka sooja said ei osanud rahvas öelda.

□ 27.06.05. kell 22:05 teatati põlengust Lõuka külas. Seni teadmata põhjustel süttis ühes heinakünnis põranda katteks olnud saepuru.

Bussiteenus väga mugava väikebussiga Eestis ja mujal Euroopas (turismi, spordi, äri, kaubareisid). 8+1 kohta + 4 magamiskohta ning pakihoid. hingeldaja@hotmail.ee, 50 34 178, Andres

Tõstamaa vallavolikogu 16. juuni istungil

Lühiülevaade 16. juunil 2005. toimunud vallavolikogu istungist.

Otsustati:

- Kinnitada valla 2004.a. majandusaasta aruanne.
- Võtta vastu 2005 aasta lisaeelarve.
- Seoses uue vallavolikogu valimisega 16. oktoobril 2005 moodustas volikogu, võttes arvesse elanike arvu, Tõstamaa vallas ühe valimisringkonna.
- Uue volikogu liikmete arvuku määrati 9.
- Valimiste läbiviimise korraldamiseks kinnitati valimiskomisjoni koosseis. Komisjoni esimehe ülesandeid täidab "Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse" alusel vallasekretär Eve Sahtel. Komisjoni liikmeteks nimetati Liia Oidjärv ja Karin Randmäe. Asendusliikmeteks Enda Väli ja Helle Vahemäe.
- Anda nõusolek Tõstamaa vallas, Pootsi külas Lembitu katastriüksuse jagamiseks viieks eraldi katastriüksuseks ja muuta maa sihtotstarve: Lembitu katastriüksus, sihtotstarve on: maatulundusmaa 100 %; Lembitu Kraavi katastriüksus, sihtotstarve on: maatulundusmaa 100 %; Lembitu Põllu katastriüksus, sihtotstarve on: maatulundusmaa 100 %; Lembitumaa katastriüksus, sihtotstarve on: elamumaa 100 %; Lembitu Kivi katastriüksus, sihtotstarve on: elamumaa 100%.
- Võeti vastu Tõstamaa valla jäätmehoolduseeskiri (vt. www.tostamaa.ee)

IX TÕSTAMAA VALLAPÄEVAD 2005

Reedel, 12. augustil

Vallapäevade avajumalateenistus Kastna kirikus
Kastna surnuaiapäha

20.00 Vallapäevade avamine alevi keskel.
Tõstamaa Puhkpillistuudio kontsert
Lipu heiskamine

Fotokonkursi võitjate näituse avamine Tõstamaa Rahvamajas

Stiiliohtut teevad Maie Lätti Lillestuudio & Tõstamaa Lusti- ja Lõbu Selts

Rock-kontsert ansambliil REM

TANTSUÕHTU ansambliga TRAFFIC

kirikus Dave Benton & Liisi Koikson

Piletid eelmüügis Tõstamaa Raamatukogus:
25.-30. juulil 60.-; 1.- 6. augustil 70.-;
8.-13. augustil 80.-; pilet samal õhtul 100.-

18.00 Malehuviliste võistlus tšaturanga (male-eelkäija, õpetavad T.Lee ja E.Grünberg)

19.00 Lääne-Saaremaa segakoori kontsert
Tõstamaa mõisas

21.00 Tõstamaa laululaval pidu koos ansambliga KARAVAN
Meelt lahutavad DJ M.Koitla & M. Must.

Piletid eelmüügis Tõstamaa Raamatukogus:
25.-30. juulil 30.-; 1.- 6. augustil 40.-; 8. - 13. augustil 50.-; pilet samal õhtul 75.-

Laupäeval, 13. augustil

9.-13.00 Turuhommik.

Laata juhib Elmar Trink.

Tule ostma, müüma ja ennast näitama!

Teretulnud on külapillimehed ja lustiikud esinejad!

11.00 Näituse "Rahvakultuur meil ja mujal" avamine Tõstamaa Rahvamajas. V. Hang

11.00 Lastehommik

11.30 Jalgratta-orienteerumine

12.00 E.-M. Kokamägi maalide näituse avamine Tõstamaa mõisas
Ekskursioonid huvilistele Tõstamaa mõisa häärberis kl. 11.00, 13.00 ja 16.00

14.00 Kontsert Tõstamaa

Pühapäeval, 14. augustil

11.00 Jumalateenistus Tõstamaa kirikus

13.00 Vallapäevade lõpetamine.

Kontsert alevi keskel. Lipu langetamine

Kui ideid ei jätku...

...siis tuleb neid otsida. Nii meie, Tõhela käsitööringi naised, otsustasimegi.

Järgmisel aastal täitub 30 aastat meie ringi kooskäimisest. Nii mitmedki meie hulgast on ringi tööst osa võtnud algusaastatest alates. Oleme koos käinud kord nädalas, ise õppimas ja teisi õpetamas. Meie tegemised on olnud mitmepalgelised - oleme kudunud, tikkinud, heegeldanud, teinud makrameed ja nip-lispitsi. Viimaseil aastail oleme teinud ka ühistööd. Näiteks oleme riidele tikkinud Tõhela kaardi, mille peal on paikkonna kõik elupaigad, iga küla erineva värviga. Nüüdseks hävinud elupaigad on tähistatud musta värviga. Muuseu-

mivarasid valvab kohalikus rahvarõivas inimsuurune nukk Maali. Oleme korraldanud ka mitmeid käsitöönäitusi.

Eelmisel talvel tundsiime äkki ideede puudust. Lugesime, et Eesti Vabahoiumuuseumis toimub vabariiklik käsitöölaad. Kohe oli mõte valmis, et läheme ka. Vaatame, mis teised on teinud, läheme niiöelda mõõtu võtma. Ühtlasi astume läbi käsitöömeistri Hilja Raua juurest Kehras. On temagi juured Tõhelas. Tuli ettepanek, et võtame abikaasadki kaasa, et nemadki võiksid midagi meisterdama hakata.

Ja nii sõitsimegi. Käsitöölaadal oli vaatamist küll ja küll. Imetlesime käsitöömeistrite mitmekülgset loomingut. Kohal oli hulk käsitöömeistreid, kes tut-

vustasid kõike, mis Eestimaal on ehtsat, isetehtut ja rahvuslikku. Kõike nähtut oli võimalik ka osta. Nii mitmedki meie hulgast polnud Rocca al Mares varem käinud. Kogu muuseumi ekspositsioon oli avatud ja seetõttu oli vaatamist küllaga. Lisaks toimusid kultuuriüritused: esinesid rahvatantsijad, mängiti lõõtspilli, esinesid Harjumaal tantsulapsed. Lustida sai hommikust hilisõhtuni!

Aga meid ootas ju Hilja. Sõitsime edasi. Hiljal oli terve maja üks suur näitus. Kootud tekke, kampsuneid, veste, poolpõntšosid ja palju muud. Kõige uhkem oli ristpistes tikitud sugupuu, mida mitmekordne vanavanaema Hilja usinalt peab täitma. Ilus ja nooruslik oli Hiljagi oma uhke vastvalminud kampsuni-õlasoojendajaga.

Selle kudumisõpetus oli ilmunud alles maikuu Elukirjas. Käsitöötund Hilja juures möödus väga kiiresti. Juba oligi Hilja tütar Maira ukسل ja kutsus kõiki suppi sööma. Supp oli valminud õues pajas. Pidi olema nende pere ja pidude lemmikroog. Oli tõesti ülimaitsev! Köht täis, kiiresti kodu poole.

Kogu eelneva jutu kokkuvõtteks tahame tänada Andot sõidu eest, tuhat tänu Hiljale käsitöötunni eest, Mairale maitsva supi eest ja ilmameistrile ilusa ilma eest. Oma kõige suuremad tänud anname edasi Tõstamaa valla omaalgatusprogrammidele, tänu mille rahalisele toele sõit üldse teoks sai.

Saimegi mitmeid uusi ideid ja mõtteid edaspidiseks.

Tõhela käsitöönaised

Ootamatu kohtumine Porilaanes

□ Nii nagu paljudel teistel ilusatel õhtupoolikutel, nii võtsin ka sellel selgel aprillikuu päraslõunal fotokoti näppu, lõin autole hääled sisse ning sõitsin nn „suurde metsa..“, mis jääb teisele poole Lõuka küla. Tean üht ilusat kohta, kus koprad kevadeti usinalt tegutsevad ning lootsin nende toimetustest sel õhtupoolikul osa saada. Või kui päris aus olla, siis tahtsin nende askeldustest mõne foto teha.

Porilaande jõudes parkisin auto võsatukka, seadsin end mugavalt kraavikaldale istuma ja kruvisin aparaadi statiivi peale. Sättisin paar oksaraagu endale maskeeringuks ette ning alustasin oma nn „vereta jahiga“.

Hoolimata sellest, et kraavist esialgu ainsatki elumärki ei paistnud, oli mets täis kevadist liikumist. Kusagil kaugel kruuksusid sookured, aeg-ajalt lendas möhitades taevasokk, selja

taga loigus käis konnade häälekas pulmapidu ning kuuseladvas laulis muusträsta. Eemalt metsasügavusest kostus veel imelikke urahutusi, mis tundusid olevat liialt kaugel, et minus huvi äratada.

Paarikümne minuti pärast hakkas kraavis veepind liikuma ja esimene kobras pistis nina urust välja, et siis kohe jälle sukelduda. Kerget lainetust võis näha mitmelgi pool, ka oksahunniku taga krõhvitses keegi puuksa kallal, kuid fotokaamera ette poseerima tulla ei tahtnud millegipärast ükski neist elukatest. Põrnitsesin üksisilmi loksuvat vett ja oksahunnikut. Endiselt ei suvatsenud keegi välja ilmuda. Nõnda möödus aeg kiiresti ja peagi kadus ka päike metsatuka taha.

Plaanisin oma fotokoli juba kokku korjata, ent pilk lähedalasuvale teele oli tõeline üllatus - suur laanekass

põrnitses mind huvitatult ja proovis vist sotti saada, et mis imelik elukas tema jahimaadele siginenud on. Kibekähku suunasin fotopüssi ilvese poole ning jäin ootama - ehk tuleb uudishimust lähemale! Vaatasime mõne minuti tött, siis ei suutnud ma oma kütiinstinkti enam taltsutada ja vajutasin päästikule. Paistis, et klõpsatused kiusule ei meeldinud, otsustavalt seadis loom sammud kraavi poole, üks graatsiline hüpe ja kadunud ta oligi.

Kerges hämaruses auto poole kõmpides reetis oksapõrsas ja madal kurguhääline urin teiselpool kraavi asuvast kuusetukast, et metsik kass ei kavatsegi ühe tobeda kahejalgse pärast oma jahipaigast lahkuda.

Ühtäkki teadsin ka, kes ennist metsas pahuraid urahutusi kuuldavale oli toonud. Ilves loomulikult!

Sealsamas meenus mulle ka üks pime veebruariohtu kui sama kraavi ääres võsas krabistati ja hoiatavalt uriseti. Tollal jälgi uurides tundus küll, et need võisid kuuluda suuremat sorti kaslasele, kuid päris kindel ma siis ei olnud. Nüüd võin aga julgelt kinnitada, et tegu oli tõesti ilvesega.

Olen põneva kohtumise üle õnnelik, sest too kaval metsloom ennast naljalt inimesele ei näita, kuigi ise nende tegevust aeg-ajalt vargsi jälgib. Usun, et seekord pidas ta hõredaid rookõrsi kraavipervel piisavaks varjuks või tundusin ma talle tõesti ohutu lollpeana?!

Ah jaa, kui pildid ilmutusest kätte sain, oli kolmest klõpsust kahel ilves kenasti äratuntav!

Põnevaid looduselamusi soovides,

Eve Käär

Viruna Turismitalu

Perenaised Josepha-Kadri ja Deodora-Josepha-Maria Vahtel

Virunas peremees kompromisse ei tee ja nii öelda-ata tagant kedagi sisse ei lase. Ööbimä pääseb siis, kui grupp tellib rambatka või etnograafilis-ökoloogilise seminari.

Toitu saab samuti ainult ette tellimisega, vaieldamatult on road igati mahetooted ja toodetud kohapeal. Tasuks kindlasti proovimist! Peremees Mart on suu- repärase jutuvestja ja meil oli kahju lahkuda.

e-post info@viruna.ee
www.viruna.ee

Ermistu Puhkeküla

Sooja ilmaga sülistavad lapsed Ermistul päevad läbi

Ermistu järve ääres saab ujuda, paate laenutada ja kala püüda. Enamasti käivad püsikliendid, sest kala näkkab kindlasti.

Tel.: 51 14811, 44 96129
www.parrukalur.ee

Merelaitu puhkeküla

Merelaitu puhkeküla endale külla ei lasknud, väravad olid lukus ja juuresolev telefoninumber keeldus vastamast.

Tel. 55 30 850
Faks 44 75 077
E-mail: merelaitu@hot.ee
www.hot.ee/merelaitu

Tostamaa Tuuled otsustas oma valla turismiettevõtetes veidi ringi tuulutada. Alustasime Virunast ja lõpetasime Maria talus. Tahtsime näha ja kuulda, kuidas äri läheb.

Tostamaa Möisa majutus

Tostamaa mõisakool kutsus vaatama, roosipeenrad ja ihfotulbad kogu pargis, pärl aleviku südames.

Tel. 53 468 635
E-mail: kristina@tostamaa.ee
www.tostamaa.ee/default.asp?id=68

Sauli Äri

B&B Sauli äri juures oli vaikne, pirukapood oli juba kinni ja öömaja soovijad võisid maja seinalt hinnakirja ja kontaktnumbri teada saada.

Tel.: 44 96 077
www.hot.ee/sauliari/

Jaaguranna Lillelaager

Peremees Jaak optimistlikult esimeste taastatud kämpingumajakeste ees.

Jaagurannas on alles tormikahjuste liikvideerimine käsil. Tasapisi taastatakse kämpingumaju. Kõigest hoolimata on peremees Jaak optimistlik ja kutsub kõiki indiaani sauna ja massaažile, lisaks saab telkida ja ööbida.

Tel.: 555 63 639; 534 66 963
E-post: avak@hot.ee

Antsu Kalastustalu

Antsu Kalastustalus võttis meid vastu sõbralik koer, aga inimesi leida ei õnnestunud. Peale kalastamise korraldatakse reise Sorgu saarele.

Tel.: 5295109, faks 44 33730
E-post: antsu@kalastustalu.ee
www.kalastustalu.ee

Riida Turismitalu

Täna teeme haugisuppi, sõnab peremees Tiit.

Manilatu Riida Turismitalu kedagi nälga ei jäta, tulgu inimesed siis maalt või merelt. Ööbida, paadisõitu ja sauna saab ka, lisaks lastele vaatamiseks palju erinevaid koduloomi.

Tel. 44 74 480, 50 55 340
E-mail: ylle.tamm.001@mail.ee
www.parnumaa.ee/riida/

Maria Talu

Peremees Ennul on hobuturismiga suured plaanid

Maria talus saab ööbida ja ka kõhu täis. Oma klientidele pakutakse ka ratsutamisteenust. Peremees Ennu sõnul tahetakse rohkem pühendada ratsakeskuse arendamiseks. Plaanis on ehitada uus tall ja treeningtallad. Pühendatakse rohkem hobustega seotud turismile.

Tel: 44 74 558, 52 36 066
www.maria.ee

Pootsi Hostel

Pootsi hostel pakub majutust, muugav koht öö veetmiseks Kihnu praamist mahajääjatele.

Tel. 53 468 635
E-mail: kristiina@tostamaa.ee

Kolmenädalased kulleled tunnevad ennast turvakastis väga koduselt.

Manilaiul on sellel kevadel konnakasvatus moodi läinud

Tõstamaa Tuuled uudistas kõreuurijalt Riinu Rannapilt asja kohta täpsemalt

Miks kõred Manilaiul enam ise paljunemisega hakkama ei saa, et nüüd peab neid kastides kasvatama?

Kuna Manilaiu rannaniitudel on loomapidamine viimase paarikümne aasta jooksul pea olematuks muutunud, on rannakarjamaad ja -niidud roostunud ning madalad lombid, lontsikud ja sonnid kinni kasvanud. Niisked madalmurused rannakarjamaad ja niidud on aga kõre peamiseks elupaikadeks. Kõrge pilliroog ja randa kuhjunud adru- ja roovallid on suurepäraseks elupaigaks nastikutele – kõre ühele peamisele vaenlasele. Kuna Manilaiul on praeguseks säilinud vaid paar kõrele sobivat kudemislompi mis kipuvad enamasti enne ära kuivama kui kõrekullestest väikesed konnad on jõudnud areneda. Kunagi kui lompe oli rannaniitudel palju ja ka kõresid praeguse paarikümne asemel sadu, ei teinud osade lompide varane kuivamine kõrele midagi, nüüd aga kus konni ja kudemislompe on vähe, võib varase kuivamise tõttu mitmel aastal järjest kogu kõre järelkasv enne moondumist hukka

saada. Kuna Manilaiul on kõrede kudemislombid mitmel suvel ära kuivanud, otsustasime sel aastal kõre kudu kastides üles kasvata – nii nagu seda tehakse Kihnus, Hiiumaal, Kablis ja teistes kohtades kus kõresid endistesse elupaikadesse tagasi asustatakse. Kastides saab kullestel pidevalt silma peal hoida. Samuti ei pääse kullestele ligi ei linnud ega kalad. Kui aga veekogu kuivama hakkab, saab kulleled kastist kiiresti kokku koguda ja teise veekokku viia, nii et lõpuks jõuavad kõik kulleled väikesteks konnadeks areneda.

Kus Tõstamaa vallas veel kõresid leidub ja miks nad nii tähtsad on, et neid kaitsma peab?

Tõstamaa vallas on kõresid lisaks Manilaiule leitud veel ka Alu karjääril. See, et kõred karjäärides elavad on Eestis üsna tavaline. Kunagi Pärnu- ja Läänemaal laialt levinud kõred on nüüd, muude elupaikade kadudes, leidnud võimaluse ellu jääda karjäärides – aladel mis kõrele meenutavad nende teist looduslikku elupaika –

liivaluhteid.

Kõre on olnud Lääne- ja Pärnumaa rannaaladele ja saartele omaseks liigiks mitmeid aastasadu. Inimese ja looduse koostegevus aitas suured rannaalad avatutena hoida ning löi elupaiga väga paljudele loomadele ja taimedele. Rannaniitude kinnikasvamisega oleme kaotamas väga mitmeid liike – tutkas, niidurüdi, mustsaba-vigle, kõre ja mitmed teised. Kõret kaitstes ning talle elupaiku taastades, taastame me tegelikult elupaiku paljudele teistele liikidele. Kui suudame rannaniitudel säilitada kõre, suudame säilitada kogu rannaniidu liigirikkuse.

Manilaiul arvatakse, et just pärast seda, kui kõresid kaitsma ja uurima hakati, kadusidki konnad ära ja kas ka teist liiki konnade arvukus on kahanema hakanud?

Manilaiul hakkas kõresid märgatavalt vähemaks jääma juba 1990. aastatel, siis kui enamik rannakarjamaadest kasutusest kõrvale olid jäänud. Samas kasvas aasta-aastalt nastikute arvukus saarel. Nastikute kõrge arvukus

on oma mõju avaldanud ka teiste kahepaiksete olukorrale saarel. Saarelt on kadunud nii rohu- kui rakkonn, samuti end siin mõned aastad tagasi sisse seadnud harilik kärnkonn.

2000. aastal, kui otsustasime, et Manilaiul tuleb midagi ette võtta selleks, et kõred saarelt täielikult ei kaoks, oli liigi allakäik juba mitmeid aastaid kestnud. Looduses on aga enamasti nii, et kui liigi arvukus hakkab langema, siis läheb mitmeid aastaid enne kui langus peatub ning siis veel veidi enne seda, kui arvukus taas ülesmäge minema hakkab.

Praeguseks on mitmel pool Manilaiu rannaaladel hakatud roogu niitma ja taas loomi karjatama, aasta-aastalt on niidetava ja karjatava ala osakaal saarel suurenenud. Kui taastuvad kõre elupaigad on võimalik ka liigi allakäik peatada. Mida rohkem loomi saarel karjatatakse, seda kindlam on ka kõre tulevik.

Tihti on ka päeval kuulda konnade laulu, kas need ongi kõred, millise eluviisiga see konnake üldse on?

See konn keda praegu Manilaiul sageli kuulda võib on siinkandis uustulnukas. Tegemist on tiigikonnaga kes viimase kolme-nelja aasta jooksul on mandrilt nii Manilaiule kui ka Kihnu levinud. Tiigikonn kuulub roheliste konnade hulka. Erinevalt kõrest pole tegemist kärnkonnaga vaid raba- ja rohukonna sugulase – hüppava konnaga. Tiigikonn on aktiivne nii päeval kui ka öösel. Seetõttu võib tema plärisevat laulu kuulda nii öötundidel kui ka päise päeva ajal. Tiigikonn on väga tihedalt veega seotud. Ta veedab enamuse ajast veekogus ning toitub enamasti veekogu lähiümbruses. Kõrele omased madalad ajutised veekogud tiigikonnale kudemiseks ei sobi.

Kõre on enamasti videviku ja ööloom, kes päevaks poeb peitu ning toiduotsingule tuleb alles videvikus. Ka sigimisajal häälitsevad isased kõred rannaniidulompides enamasti öösel. Isaste kõrede pulmalaul on vali kõrin, mis vaikse ilmaga võib kostuda mitme kilomeetri kaugusele. Öise eluviisi tõttu tunnevad paljud inimesed kõret

pigem hääle kui välimuse järgi. Lühikeste jalgade tõttu kõre ei hüppa vaid liigub ronides või joostes, mistõttu võib teda hämaras ka hii-reks pidada.

Kõred talvituvad kuival maal kaevates ennast pehmesse põllupinnasesse või liivaluitesse või poevad majade vundamendi alla või hoopis keldrisse.

Kui palju kulleseid teil praegu kasvamas on ja kui paljud nendest täiskasvanuks saavad?

Manilaiul sai sel kevadel kolme kasti pandud 800 kullest kahest erinevast lombist. Just nüüd juulikuus hakkavad kulleused moonet läbima. Pärast seda, kui kullas on väikeseks konnaks arenenud on aeg nad kastist välja võtta ja lombiserva iseseisvat elu elama lasta.

Enamasti õnnestub kastides üles kasvatada 70-80% kullestest. Looduses läbib moonde maksimaalselt 20-30%. Täiskasvanuks – suguküpseks saavad kõred alles kolmandal eluaastal, selle vanuseni jõuab iga aastast järelkasvust parimal juhul vaid kümme-kond kõret.

TT

Voldemar Rannap kõrekulleseid kontrollimas. Fotod: Ülle Tamm

Pärnumaa

Keskkonnateenistuse rahvas käis Manilaiul Tooma Vilma juures abiks tormi kahjusid koristamas. Lõunapausi ajal said nii mehed kui naised endale selga Vilma kootud kaunid Kihnu kõrdid ja lustisid täiega.

Niinepõlma Kaarup II

Järjeloo esimene osa ilmub TT mai numbris

Kuid võta näpust – Jüri oli hobusega veskile läinud ja polnudki kodus! Karl jättis siis pooled istikud sinna, võttis ülejäänud koos labidaga kaasa ja asus Niinepõlmal kohe istutama. Teistele taimedele läks järgmisel päeval järgi. Ja need ilusad rohelised pärnade pallid ilutsevad praegugi veel Niinepõlma auks.

Väike Kaarup oli Seliste rahva au ja uhkus, ta oli Seliste Noorte juht, näitemängude tegelane, lavastaja ja pidude peategelane. Kuulus ta Seliste-Tõstamaa Tuletõrje divisjoni, oli selle pealik. Oli Seliste Piimatalituse ja Seliste Seltsiveski juhatuse liige, sekretär-kirjatoimetaja. Saksa ajal Seliste valla Põllumajanduse juht. Kuidas ta seda kõike küll jõudis?!

Kui hea näitleja ta oli! Kui Selistes mängiti “Kroonu onu”, mängis ta peaosa – kroonu onu, kes oli nii ehtne: aurahasid rind täis, vuntsid kikkis, 25. aasta teenistuse järel koju tagasi jõudes vene murrakut rääkiv ja kõik, mis sinna juurde kuulus, ka pläru keeramine. Meelde jääb oli kui teenijatüdruk Maalil mänginud Kaasiku Emilia tahtis teada – kas kroonu

onu oma pikal ametiteel ka armastust on kusagil kohanud? Misperale onu keerutas vuntsi ja vastas: olen pruukinud naisi musti ja valgeid, pruune ja kollaseid, oli see armastus või – kes seda teab? Maalil jäi suu lahti ja jahmatusest vaikis mitu minutit. “Kuidas sa neid pruukisid... Sa igavene reo!” Misperale kroonu onu naeris imehead kaastundlikku naeru...

Kaarup oli imehea seltskonna tegelane, rahvas hindas teda. Kui valitsused muutusid, tundis temagi, et peab oma kaudust kodust lahkuma. Saksa ajal töötas Seliste saeveskis imehea masinate tundja, mölder Robert Üper. Seliste Jaaguranna roostikus pütitasid Robert ja Karl ülesse kaugsõidupaadi, panid peale ülitugeva tanki mootori, presendiga sai üle löödud, et kannaks suurt lainet ja puha. Kuigi tanki mootor oli hea, oli kruvi taga selle jõu kohta väike, mootor rüüpas naftat kõvasti. Paraku oli aega parandamiseks vähe ja nii läks sõit Rootsimaa ranna poole. Ühtegi mereasjaga kursis olevat meest nende meeskonnas ei olnud, nõnda sõideti paar ööd ja päeva. Nafta hakkas lõppema,

saadi vahepeal ka tormi. Lai veteväli ei tahtnud ega tahtnud lõppeda. Aga ükskord hoopis teisel kursil, paistis merekiikrisse üks laev. Võeti kurss laevale, ehk saab vähemalt naftatki, või on ehk Rootsi laev? Viimases hädas pidi uppuga ka ölekõrrest haarama! Aga kui silm laeva seletas, nägid nad ahtris haakristiga lippu! Köisredel heideti paati ja kästi lahkesti üles laeva ronida. Guten Tag! Nii tervitasid neid “omad poisid”, sest sel tunnil lehvits ka Eestimaa kohal seesamane lipp...Kui nõor tagasi paati visati, millega paat laevaga ühenduses oli, siis lõikas valu südamesse nagu noaga. Oli ju seal nende maine vara, kodust kaasa võetud kuld ja hõbeasjad, riided ja muu selline. Jaokomandör näitas oma alluvale madrusse nende lainetel ulpivat paati ja kamandas: laadida, sihikule võtta, tuld! Ning nende paadist jäi lainete harjale vaid puupilpa puru, mis peagi silmist kadus.

Nendest said lihtsalt Saksa aegsed vangid sadamalinnas Pillau. Seal oli väike põgenikelaager, võisid vabalt linnas liikuda. Robert Üper, väga ettevõtliku mehena, valis välja sadamast ühe

mootorpaadi. Ühel keskööl lõi ta selle mootori käima ja sõitis sadamast oma väikese kambaga välja. Aga varsti võeti nad sadamasuus kinni ja kõiki eestlasi, kes nendega koos olid, saadeti Gotwaldi (tõlkes Jumalate mets) vangilaagri. Laagri uksepiidale oli vangid kirjutatud – Siit vangilaagrist pääseb inimene välja krematooriumi korstna kaudu. Seda töendas laagris asuv krematoorium, mille põletusahi töötas nii ööd kui päevad järjest. Väravate taga oli mitmekorruselise maja kõrgune laiba tuhamägi...

Kuid ühel hommikul ärkates leidsid laagri vangid, et neid ei olnud valvamas ühtki valvurit. Nad mürdsid lahti toidulao ukseid, et endal kõhtu täita. Lõunaks veeresid laagri õuele päästjad – ilmvõimatu Venemaa punaarmee tankid. See õnn, mis Kaarupit tabas, oli mõõtmatu. Ta värvati punaarmee ridadesse, tuletõrje roodu. Ja Kaarup aina kustutas ja kustutas, sest kõik Saksa linnad, kus nad ka ei asunud, põlesid ja põlesid... Kõik need olid pommitamise ohvrid. (järgneb)

Endel Andrese

Zonta daamid Manilaiul tormiroogu hunnikutesse ajamas. Jaana Tringi sõnul tuleb tervis liikumisest ja olgu see siis üks mõtestatud liigutamine. Jaana ise hoidis hangu elus esimest korda peos, kogemus seegi. Fotod: Ülle Tamm

SELISTE III KÜLAPÄEV

KÜLA 445 AASTAT ● 23. JUULI 2005

PÄEVAKAVA:

14.30

Osalejate registreerimine

15.00

Külapäeva avatseremoonia Seliste kirikus
Torupillimuusika **Jaan Aitaja**
"Küla III Aukodanik" väljakuulutamine
Tervitused, sõnavõttud

16.00

Kalmistupüha Seliste surnuaial

17.00

Tallinna Haabersti Sotsiaalkeskuse
Kammerkoor "Piccolo" kontsert kirikus
Seliste endise koolimaja mälestustahv-
li avamine "Seliste Hariduselu ja hoone
ajalugu"

19.00

Mood läbi aegade: Haabersti Sotsiaalkes-
kuse **Käsitööstudio "Raudrohi"** esituses

20.00

Estraadipalad **Tõstamaa näitetrupilt**
Sargvere külaseltsi rahvatantsu ansambel
"Velleste"

21.30

KÜLASIMMAN
ans. "RETRO COOL" (country, rock, blues)
Väljapanekud kohalikust ajaloost muu-
seumitoas, külatoas, käsitöötoas, kirikus
ja rahvamajas. Kehakinnitust ja keele-
kastet pakub
Jaani Äri

Meeldivate kohtumisteni Selistes!

MTÜ Seliste Ringkonna Selts

Organiseerija

Tõstamaal saab tsirkusetrikke õppida

22.-27. augustil toimub Tõstamaa Rahvamajas tsirkuse-
studio Folie treeninglaager. Lisaks Folie lastele
ootame laagris osalema ka Tõstamaa valla tsirkuse-
huvilisi lapsi. Algajate
treeningud toimuvad enne-
lõunal.

Laagris harjutatakse
akrobaatikat ja tsirkuse-

alasad. Treenerid on Eero
Druus, Eero Joon ja Terje
Bernadt. Folie lastele on
laagri eesmärgiks har-
jutada sportakrobaatika
võistlusteks ning õppida
uusi tsirkusetrikke. Valla
lastele pakume üldfüüsilist
treeningut (akrobaatikat) ja
võimalust proovida erine-
vaid tsirkusetrikke - tram-

petihüpped, žongleerimist,
tasakaalu ja õhualasid.

Treeninglaagri lõpus
toimub tsirkuseetendus!
Vaata meie kodulehekülge
www.tsirkus.ee.

Rohkem infot küsi
folie@tsirkus.ee või tel. 56
629 702 alates 18. juulist.

KUHU MINNA

Neljapäeval, 14. juulil

☐ kell 19
Kõpu kirikus esineb
noortekoor lirimaalt.
Sissepääs tasuta

Reedel, 15. juulil

☐ kell 19
Pootsis Kihnu Väina
Merepargi keskuses
toimub projektlaagri
„Märka ja toeta“ kontsert
Ida-Virumaa lastelt

☐ kell 21
Tõstamaa laululaval
Juuli Rock

Bändid:
TRAFFIC
COOL PÄXE
NO WAY
SO WHAT
TRAKTOR
STUPID FUC
AQVAFRESS jt.
Pilet 25.- kr. Kohapeal

Laupäeval, 23. juulil

☐ kell 11 Pootsis
„Soparalli Pootsi Jõle“ XIII
etapp, õhtul simman.
Registreerimine
5276562 Rando.

Laupäeval, 6. augustil

☐ kell 20
näeb Tõstamaa Rahvama-
jas Tornimäe näiteseltsi
(Saaremaalt) esituses
M. Andrese lavatükki
"Neptun"
Pilet 25.- kr.

Sepatööde õppepäev

Varbla vallas Selja külas Leesoja talus,
30. juulil, laupäeval, algusega kell 10.00.

Sepistamine kui ürgne metalli vormimise oskus. Sepatöö tutvustus, üks võimalusi
maal leiba teenida. Saab proovida kätt, sepissõle valmistamisel.

Võimalus näha materjale erinevatest sepissõlgedest.

Selga panna tööriided, kaasa töökindad, materjalid kohapeal.

telefon 51 03779 Thule

Kohtumiseni Leesojal!

Sünnid

LIIS KÄRME
ja
HEIKKI LUHAMAA
poeg
JAAN
sünd.20.06.2005.a.

KATRIN ja RISTO
TÕNUPÄRT
tütar
LOTTE
sünd.18.06.2005.a.

Juulikuu hällilapsed

Alma Kaimak	91	Pootsi küla
Rodefia Vare	90	Pootsi küla
Salomia Eeriku	81	Kavaru küla
Arno Jürgens	80	Päraküla küla
Eilart Loomets	79	Tõstamaa alevik
Arteemi Udu	76	Tõstamaa alevik
Herman Randmaa	75	Tõstamaa alevik
Leida Udu	74	Tõstamaa alevik
Velli Aksen	73	Peerni küla
Niina Algpeus	72	Tõstamaa alevik
Leevi Viner	72	Tõhela küla
Artur Mitt	72	Lao küla
Aleksander Sõerd	70	Tõstamaa alevik
Linda Masso	70	Tõstamaa alevik
Anne Raimet	65	Tõlli küla
Marina Alas	60	Kavaru küla
Helle Pihlak	55	Ermistu küla
Helve Lahe	50	Kavaru küla

ERICH-GUSTAV TAAL
23.05.1924
-
17.06.2005

ARNOLD KALEVISTE
06.10.1919
-
04.07.2005

